

МЕТОД ДОХІДНОСТІ ІНВЕСТИВАНОВОГО КАПІТАЛУ ЯК ФАКТОР УДОСКОНАЛЕННЯ ТАРИФОУТВОРЕННЯ НА КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

О. Б. КАЙДАННИК, асист. кафедри економіки підприємств,
бізнес-адміністрування та регіонального розвитку
*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова, м. Харків*

У комунальному секторі економіки діє особливий механізм тарифної політики, який у сучасних умовах зазнає трансформацій і потребує нового підходу до процесу тарифоутворення, що вимагає вдосконалення системи аналізу витрат на виробництво послуг та алгоритму формування тарифів. Важливою є проблема дослідження не окремих підгалузевих методик розрахунку, а всієї системи тарифоутворення галузі як системи збалансованих показників.

Залучення зовнішніх джерел інвестування до модернізації комунальних підприємств є проблематичним через відсутність в інвесторів бажання здійснювати вкладення в галузь із низькою рентабельністю. Підвищення рентабельності неможливе без залучення значного обсягу інвестицій. Але власних джерел фінансування капіталовкладень у підприємств не вистачає. Через фінансово-економічну нестабільність інфляція знецінює накопичення підприємств і населення, що істотно знижує їхні інвестиційні можливості.

Протягом довгого часу основні резерви фінансування капіталовкладень вишукувалися або з внутрішніх джерел (прибуток, амортизаційні відрахування), або з "неринкових" зовнішніх (як правило, зовнішніми джерелами були бюджетні асигнування), але обсягів і тих, і інших було недостатньо, щоб зупинити старіння основних фондів.

Для стимулювання залучення інвестиційних ресурсів до житлово-комунального господарства, по-перше, є гостра потреба в довгострокових інвестиційних угодах і, відповідно, у наявності довгострокової, прогнозованої тарифної політики державної й регіональної влади в цій сфері.

Вважається, що підприємства житлово-комунальної галузі повинні перейти до забезпечення розширеного відтворення основних фондів у результаті своєї господарської діяльності. Це має відбуватися за допомогою включення в тарифи інноваційно-інвестиційної складової, що дозволить

забезпечити поступове покриття витрат на капітальний ремонт, модернізацію й будівництво нових об'єктів комунального господарства.

Тарифоутворення за принципом "витрати плюс" не відповідає сучасним вимогам через непрозорість і короткостроковість установа тарифів, що ускладнює розробку довгострокової стратегії. Таким чином, стала очевидна необхідність удосконалення поточної моделі тарифоутворення. Нова модель повинна була відповідати таким основним параметрам: регулювання має бути більш довгостроковим (три-п'ять років), тарифи повинні забезпечувати справедливу норму дохідності на інвестований капітал, а також стимулювати підвищення ефективності діяльності компаній і поліпшення надійності і якості обслуговування споживачів.

Одним із методів удосконалення процесу тарифоутворення на комунальних підприємствах, який здатен задовольнити вказані вище положення, можна вважати метод дохідності інвестованого капіталу (метод RAB). Система регулювання тарифів RAB зарекомендувала себе як найбільш ефективний спосіб залучення інвестицій у мережеві компанії.

Згідно з моделлю RAB, регулювання здійснюється, виходячи з розміру необхідного рівня валової виручки (НВВ) для мережевої компанії, який визначають регулюючі органи. Ця виручка складається з трьох частин: виручки компанії, що покриває операційні витрати, повернення на інвестований капітал і доходу на інвестований капітал.

Операційні витрати включають усі виробничі витрати компанії, за винятком амортизації й коштів на обслуговування боргу, та поділяються на підконтрольні (на які компанія може ефективно впливати) і непідконтрольні (схильні до впливу зовнішніх чинників). Рівень підконтрольних витрат на перший рік довгострокового періоду регулювання встановлюється регулюючими органами й надалі тільки індексується залежно від інфляції. Непідконтрольні витрати включаються в тарифи у фактичному обсязі. Тариф розраховується на підставі прогнозу цих витрат і згодом корегується з урахуванням відмінності фактів від прогнозу.

Проте основою тарифоутворення за методом RAB є розмір інвестованого капіталу (базовий RAB). Він встановлюється на довгостроковий період регулюючими органами й упродовж нього не переглядається. На початку першого довгострокового періоду регулювання, коли компанія тільки переходить на RAB, розмір інвестованого капіталу

визначається як повна ринкова вартість заміщення активів з урахуванням їх фізичного зносу на основі незалежної оцінки. У подальші періоди регулювання інвестований капітал збільшується на інвестиції, здійснені компанією за весь попередній період, і зменшується на повернення інвестованого капіталу (амортизацію) також за увесь попередній період. В інвестований капітал не включатимуться об'єкти, побудовані за рахунок плати за технологічне приєднання.

Таким чином, у ситуації, що склалася в мережевому господарстві України, перехід при розрахунку тарифів на методику RAB є найбільш ефективним варіантом регулювання. Така модель тарифоутворення стимулює приплив інвестицій у галузь і при цьому гарантує інвесторам, а також кредиторам повернення й ринкову дохідність вкладених коштів. При цьому в компаній з'являється стимул знижувати свої витрати шляхом залучення нових технологій та оптимізації своєї діяльності. Комунальні підприємства зацікавлені в зниженні витрат не лише через вимоги регулятора, бо інакше вони будуть збитковими, але й через можливість додаткового отримання коштів. Від нової моделі тарифоутворення виграють і споживачі, які не страждатимуть від різкого росту тарифів й одночасно відчуватимуть вигоду від підвищення якості послуг.

СИСТЕМА ДОВГОСТРОКОВОГО ТАРИФНОГО РЕГУЛЮВАННЯ В ЖКГ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА

С. М. ГАЙДЕНКО, асист. кафедри економіки підприємства,
бізнес-адміністрування та регіонального розвитку
*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова, м. Харків*

Державно-приватне партнерство в житлово-комунальному господарстві є багатоаспектним процесом. Мережевий підхід до розвитку такого партнерства має спиратися на введення RAB (Regulatory Asset Base) – системи довгострокового тарифного регулювання, що стимулює залучення інвестицій в будівництво і модернізацію підприємств та інфраструктури сфери ЖКГ і дозволяє підвищити ефективність витрат мережевих